

ALOKAIRUZKO NEGARTIAK

Nagore Irazustabarrena
Uranga

@irazustabarrena

Baiona, 1298. Udal ordenantzen bidez, oihiak, negarrak eta atsekabe adierazpenak debekatu zituzten hiletetan. Oñatiko 1479ko araudi batek jasotzen duenez, lantuez gain “aurpegiak zauritzea” ere galarazita zegoen. Erriberriko agintariek, aldiz, ilea ez erauzteko eta arropak ez puskatzeko eskatzen zuten.

1486ko Lekeitioko ordenantzen arabera, senitarteko zuzenak soilik zeukaten negar eta auhen egiteko baimena, baina haiek ere baldintza bat bete behar zuten: ileetatik ez tiratzea. Arauak ez zuen eragin handirik izan, urte batzuk geroago Udalak gortera eta Calahorrako gotzaintzara jo baitzuen laguntza eske. Hala, 1519an lekeitiarrek Errege Agindu eta Calahorrako ikuskatzailearen mandatu bana jaso zuten, hileta elizkizunetako gehiegikeriak galarazten zituztenak.

Bizkaiko Foruetan arau berri bat erantsi zuten 1526an, gehiegizko lantutak debekatzeko. Baina horrek ere ez zuen jarduna eten, Gordexolan 1548an berriro ere erostariak debekatzen ahalgindu izanak frogatzen duenez.

Erostarri esaten zitzaien Bizkaian eta adigile Gipuzkoan, hor ere “negarti profesionalak” bai baitzeuden. 1581ean Zestoan bildutako Gipuzkoako Batzar Nagusietan, Azkoitiko prokuradoreei errieta egin zieten, herri horretan adigileen ikuskizunek indarrean jarraitzen zutelako.

‘Erostarriak’ eskultura, Asturiasen. Urruneko garai eta lurraldeetako kontuak iruditu arren, erostarien jarduna oso zabaldua egon da gurean berriki arte.

Eliza katolikoa ere ahalegindu zen ohitura “paganoa” desagerrarazten. 1541ean Iruñeko gotzaina Tolosara joan zen bisitan eta, bide batez, emakumeei debekatu zien “negar, oihi eta txalo egitea (...) defuntuen aldeko elizkizunetan”. 1590ean Iruñeko sinodoak hau erabaki zuen: “Ez da kontuan hartzen bizitza honetatik irtetea betiereko bizitzan sartzen garela, oihuekin elizetako bakea hausten dute; hemendik aurrera defuntuekiko sentimenduak neurritz adieraztea agintzen dugu. Eta gehiegikeriarik balego, erruduna elizatik bota dezatela”.

XVI. mendearen amaieran Andres Alonsotegik zioen erostarien zerbitzuak geroz eta gutxiago erabiltzen zirela. Eta 1625ean Lope de Isastik idatzi zuen

neurritz kanpoko lantutak bazirela, baina soilik senideenak, ez ordainpeko auhendarienak. Hala ere, Julio Caro Barojaren arabera, XIX. mende bukaeran Bizkaian, Elantxoben esaterako, erostari ordainduak bazeuden oraindik, eta Joxemiel Barandiaranek 1923ko urtekarian jaso zuenez, urte hartan Gernikan eta Kortezubin gutxi batzuk geratzen ziren. Beraz, ohitura oso zabaldua izan zen gurean duela gutxi arte.

Isastik azalpen soilak eman zion horri: “Probintzia hauetan negar egiteko ohitura handiagoa dago beste toki batzuetan baino, hemen bihotzak samurrak direlako”. Esteban Garibairantz, aldiz, hemengoak nahiz beste edozein lekutakoak, “alokairuzko negartiak” besterik ez ziren. ■

THE BIG FAT NOODLE

Whiskia eta vodka ura dira

XIV. mendetik aurrera latinezko *aqua vitae* (bizitzaren ura) esamoldea erabiltzen hasi zen edari alkoholduak izendatzeko. Ziurrenik hortik dator esanahi bereko gaelikozko *uisge beatha*. Denboraz, hitz horiek beste era batera idatzita agertu ziren ingelesezko testuetan: *iskie bae* (1580 inguruan) eta *usquebea* (1706an), azkenean XIX.

mendearen amaieran egungo *whisky* bihurtuko zirenak.

Eslavieraz *voda* ura da eta *vodka*, aldiz, haren txikigarria; urtxoa, beraz. Lehenengoz 1405ean jaso zuten hitza idatziz, Poloniako agiri judizial batean. Baina garai hartan sendagaiak eta produktu kosmetikoak izendatzeko erabiltzen zuten oraindik. ■